

MEKTEP INFORMATIKA PÁNI BOYINSHA OQIW- METODIKALIQ TÁMIYNATIN JARATIWDI JETILISTIRIW

Keñesbaev Ádilbay Jeñisbay uli,
stajyor-oqıtıwshısı,
Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Kazbekova Elvira,
assistent oqıtıwshısı
Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Ertaeva Zamira Aqılbaevna,
informatika pán oqıtıwshısı
Nókis qalası 31-sanlı ulıwma bilim beriw mektebi

Annotatsiya. Bul maqalada ulıwma bilim beriw mektebi oqıwshıları informatika pání sabağında ózbetinshe tálim alıwı ushın hám kompyuterden paydalanıwshılar, web-sayt jaratıwğa qızıǵıwshılar ushın sayt tayarlawdı baslangısh túsiniqten baslap úyretiwge baǵdarlanǵan web-sayt hám Borland delphi 7 dástúrlew tilinde jaratılǵan oqıw metodikalıq támiynat haqqında tolıq maǵlıwmat berilgen. Oqıw metodikalıq támiynat multimedialı qollanbalardı jaratıwğa qoyılatuǵın barlıq talaplarǵa juwap beredi hám qaraqalpaq tilinde aldın bunday oqıw metodikalıq támiynatlar jaratılmaǵanlıǵı menen ajıralıp turadı.

Tayanış sózler: Oqıw metodikalıq támiynat, bilimler bazası, elektron qollanba, interaktiv texnologiyalar, virtual laboratoriya.

Oqıw metodikalıq támiynattıń zamanagóy áwladların jaratıw xabar texnologiyaları ortalıǵında oqıtıwdıń didaktik, programmalıq hám texnik interaktiv kompleksinen ibarat bolıp, onıń maqseti óz-betinshe tálim alıwdı, dóretiwshilik pikirlewdi, tájiriye hám kónlikpelerdi qalıplestiriw arqalı oqıw materiýalları hám ilimiy maǵlıwmatlardı hár tárepleme tereń ózlestiriwge baǵdarlanǵan.

Oqıw metodikalıq támiynat - oqıw sabaqlıǵınıń mazmunın ózinde sáwlelendiriwi, kórgizbelerge baylıǵı, yaǵnıy túrli animaciyalardan keń paydalanǵanlıǵı, tálim alıwshılardıń jası hám fiziologik qásiyetlerin esapqa alıńanlıǵı menen ahmiyetke iye.

Oqıw metodikalıq támiynat - quramı dúzilisi hám ondaǵı materiýallardı qalıplestiriwde tómendegilerge itibar beriw kerek.

- Oqıw metodikalıq támiynat mazmunı sonday dúzilgen bolıwı kerek, onnan qosımsha oqıw materiýallarıń alıw ushın oqıwshı hám oqıtıwshı ulıwma qıynalmawı kerek;
- Oqıw materiýallarıńıń quramı dúzilmesin qáleplestiriwde modullik principinen paydalanıw maqsetke muwapıq;
- Óz-betinshe tálimdi shólkemlestiriw imkánıyatı bar bolıwı lazım;
- Oqıw materiýallarıń úyreniw boyınsha tolıq kórsetpe keltirilgen bolıwı shárt;
- Baqlaw tapsırmaları, óz-ózin tekseriw sorawları hám juwapları, shınıǵıw isletiwshı tapsırmalar bolıwı kerek;

Oqıw metodikalıq támiynatta bilimler ájayıp, tásirsheń formada sawlelengen, tiykarǵı túsinik hám taripler anıq hám tegis beriledi hám baqlanadı.

Sol sebepli, pánlerden oqıw metodikalıq támiynat jańa áwladın jaratıwǵa úlken áhmiyet berilmekte. Sonı aytıp ótiwimiz kerek, oqıw metodikalıq támiynat(OMT) tálim beriwshiniń pedagogik imkánıyatların asırıwshı qural bolıp xızmet qıladı.

Tálim procesi didaktik principiǵe, oqıw materiýallarıńıń bir sistemalıǵı, kórgizbeliligi, túsinerliliǵı, bilimlerdiń izbe-izligi, úzliksizligine tiykarlanadı. OMT pániniń oqıw materiýalları mazmunı hám úzliksizligin támiyinleydi, olar zamanagóy kompyuter texnologiyaları tiykarında tolıqtırıladı.

OMTı jaratıw úlken sheberlik talap etetuǵın hám uzaq dawam etetuǵın process. OMT tálim procesinde jaqsı sıpat beretugın hám olarǵa úlken talap sezilip atırǵan házirgi kúnde hár bir predmet, kurs ushın bunday qurallardı jaratıw dáwir talabı bolıp qaldı.

Sol sebepten de, respublikamızda búgingi kúnde OMT jaratıw tarawında túsinikler qáliplespekte. Bunda tómendegiler tiykarǵı túsinikler bolıp esaplanadı: OMT –pániniń ayrıqsha áhmiyetli bólimlerine tiyisli baspalar, oqıw hám ishshı reje, sonıńday, shınıǵıwlar hám máseleler toplamı, karta hám sxemalar albomı,

dúzilmelerge tiyisli atlaslar, xrestomatiya, diplom jumısı boyınsha kórsetpeler, Maǵlıwmatnama, enciklopediya, trenajyorlar jıyındısı.

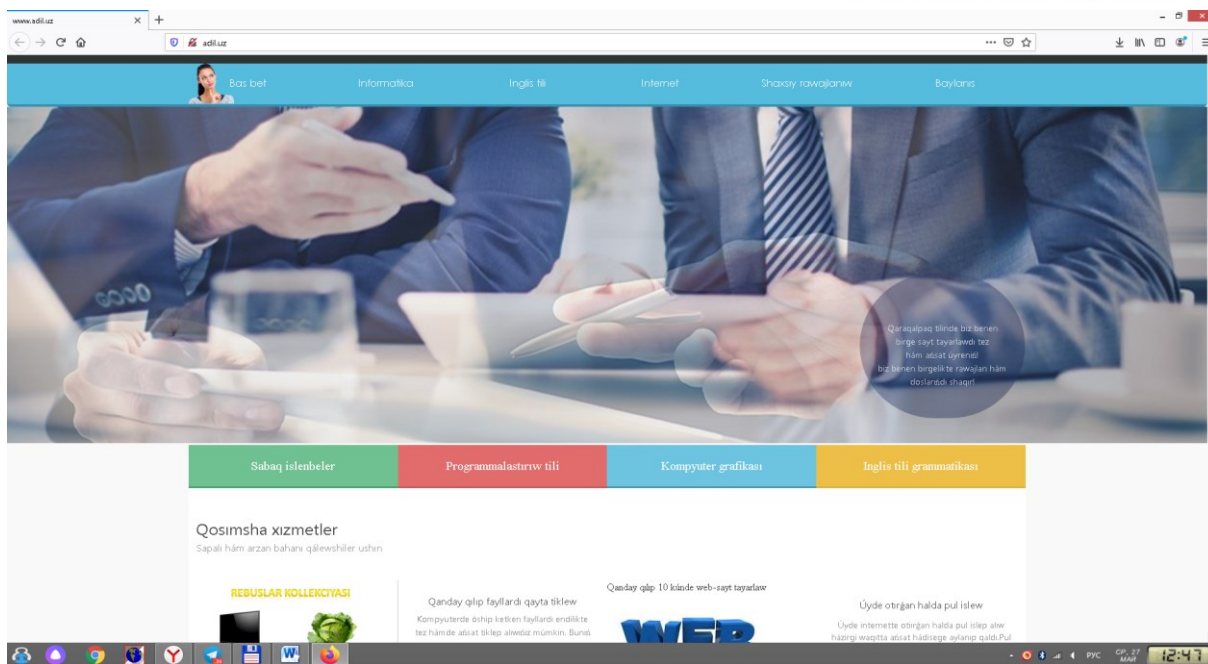
OMTtı internet saytına da jaylastırıw múmkin.

Solay etip, OMT;

- Sabaqlıqtı tolıqtırıwshı hám Oqıw-metodikalıq baspalarǵa qoyılǵan talaplarǵa juwap beriwi kerek;
- Úyrenip atırǵan kurs (yamasa onıń bir bóliminiń) mazmunın ashıp beriwi, Oqıw-metodikalıq maqsetke erisiw ushın jeterli kólemge iye bolwı lazım;
- Oqıw-metodikalıq maqsetlerge erisiwge xızmet qılıwshı illyustrativ elementlerdi óz ishine alıwı, yaǵnıy onda kompyuterdiń multimediyalı imkánıyatlarınan múmkin bolǵan maksimal dárejede paydalanıw zárúr;
- OMTta basqa bólimlerge giperbaǵıt qılıw, zárúr bolǵanda sırtqı web-derekler hám resurslarǵa da baylanıswdı ózinde jamlegen bolıwı kerek;
- Oqıwshınıń oqıw materiyyaların ózlestiriw hám erkin bahalaw ushın óz-ózin tekseriw imkánıyatın beriwshi baqlaw sorawlarına iye bolıwı kerek.

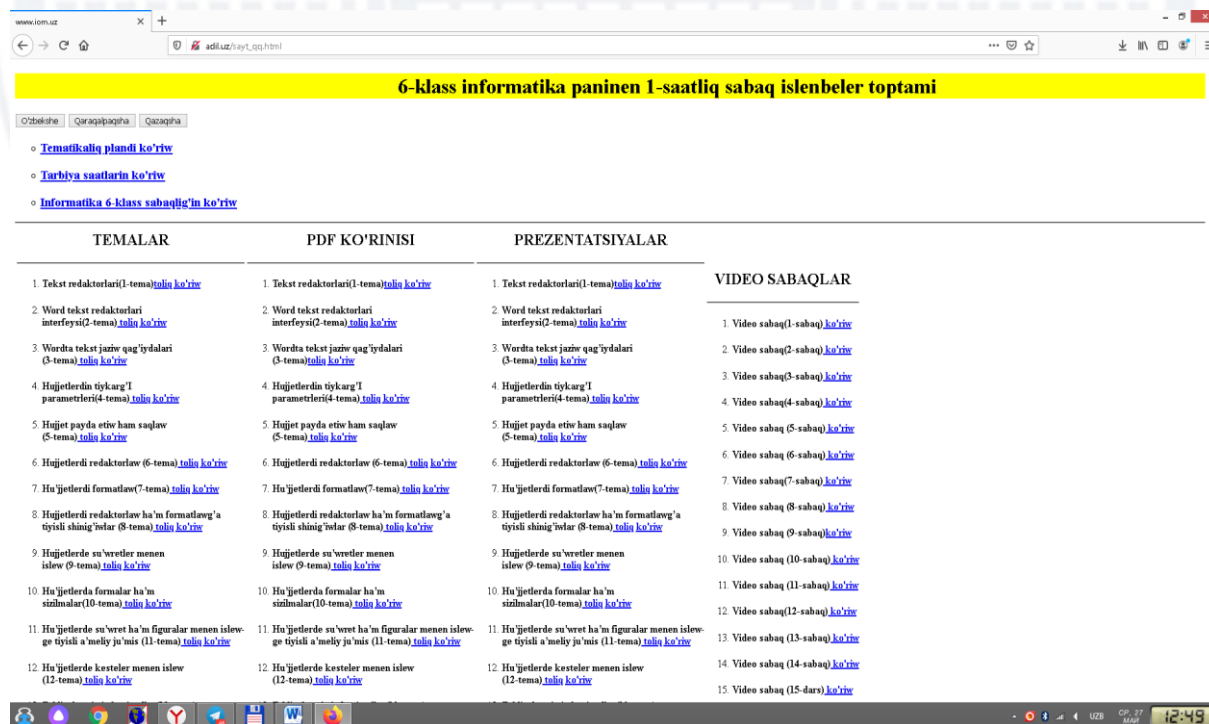
OMT quramına kırıwshı elektron tálim resursları (elektron sabaqlıqlar, oqıw yamasa ámeliy qollanbalar, ótilgen shınıǵıwlardı ózlestiriw sıpatın baqlaw ushın test materiyyaları, pán yamasa oqıw kursın úyreniw hámde baqlaw hám kurs jumısların orınlaw boyınsha metodikalıq másláhátler, oqıw (didaktik) qollanba hám máseleler toplamlar)ın islep shıǵıw tiykarında modullik principi bolıw kerek.

Joqarıdaǵı talaplardı esapqa alǵan halda tómendegishe bir neshe Oqıw-metodikalıq támiynattı jarattıq.

1-súwret

Bul oqiw-metodikaliq támiynatimiz «Bilimler bazasi» dep atalip, bunda Informatika 6-klass sabaqligi boyinsha oqitwshı hám oqiwshılar ushın oqiw kontentleri jaylasqan. Bul OMTtı [<http://www.adil.uz>] adresi arqalı júkleymiz.

2-súwret

OMT ózinde sabaq islenbeler, tema boyinsha prezentaciya hám video sabaqlardı jámlegen.

Hár bir teoriyalıq bilimler modulli málim bir pán tarawınıń pútin bir konseptual mazmunın (dásturiy tálim usılı teması menen tuwrı keliw múmkin) ózinde sáwlelendirgen bolıwı kerek. Onıń quramına tómendegi elementler kiredi: kirisiw, túsiniqler, metodikalıq principiqler, bazis usıllar, Maǵlıwmatnamalı bilimler, situacion (jaǵdayǵa qarap) bilimler.

Ámeliy bilimler moduli mazmunı bir tárepten shınıǵıwlı ámeliy tapsırmalar beriwdiń jalǵız usıl talaplarına say keliwi, basqa tárepten bolsa, máselelerdiń ózin turaqlı usıllar tiykarında qalıplestiriliwi kerek. Ámeliy bilimler moduliniń tiykarǵı elementlerine: ámeliy modul islew boyınsha kórsetpeler, ámeliy tapsırmalar hám ámeliy máselelerdi sheshiw variyantları kiredi. Sonday-aq OMTnıń ámeliy moduli izzertlew obektine tuwrıdan-tuwrı baylanısqa shıqpaǵan jaǵdayda tájriybe sınav ótkeriw imkániyatın beriwshi virtual laboratoriyalar hám esaplaw-modellestiriw quralların ózinde jámlegen bolıwıda múmkin. Bunda tájriybe sınavlar matematik modellerden paydalanıp ótkeriliwi múmkin.

Hár bir virtual laboratoriya jumıslarınıń tiykarǵı komponentleri tómendegiler esaplanadı: úyrenilip atırǵan obiekt, hádiyse hám procestıń qısqasha teksti hám teoriyalıq aspektleri analizi; izzertlewler ótkeriw ushın paydalanılatuǵın áspab hám úskeneler, kompyuter baǵdarlamaları, olardıń xarakteristikaları hám qollaw izbe-izligi kórsetilgen tekst; laboratoriya jumısın orınlaw tártibi, úyrenilip atırǵan obiekt, hádiyse hám procesti izzertlew tártibi, nátiyjelerdi qayta islew hám esabat izzertlew tártipleri.

Bul OMTnıń abzallıq tárepleriniń biri Respublikamız mekteplerinde informatika pánin qaraqalpaq, ózbek, rus hám qazaq tillerinde alıp barıladı. Usı tiller kesiminde oqıw materiyalları jaylastırılǵan.

Sonday-aq, ingliz tilin úyreniw hám informaciyalıq texnologiyanıń basqa tarawların úyreniw bálimleride rejlestirilgen.

Mektep informatika páni 9-klass oqıtıwshıları hám oqıwshıları ushın web-sayt tayarlawdı úyretiwshi delphi 7 dásrúrlaw tilinde jazılǵan elektron qollanba

islep shıǵıldı. Elektron qollanba 1.1MB sıyımlılıqqa iye tez júkleniwshi .exe keńeytpeli fayl bolıp, windows operacion sistemasında paydalanıw múmkin. Elektron qollanba MC(mámleketlik tálim standartı) talaplarına hám psixologik, pedagogikalıq, didaktikalıq ózgesheliklerdi esapqa alǵan halda islep shıǵıldı[1,2].

Elektron qollanbaǵa tómendegi formalarda informaciyalar jaylastırıldı.

- Teoriyalıq Maǵlıwmatlar;
- Ámeliy Maǵlıwmatlar;
- Video materiyyallar;
- Usınıslar;
- Ámeliy kórsetpeler;
- Test tapsırmaları;
- Glossariy;
- Kerekli ádebiyatlar h.t.b

Búgingi kúnde bul elektron qollanba ulıwma orta bilim beriw mekteplerinde experiment basqışınan ótpekte. Tómendegi súwretlerde elektron qollanbanın jumıs aynaları kórsetilgen.

3-súwret

HTML elektron sabaliq

Qanday qilib sayt tayarlaw | Sayt jaratish basqichlari | Hosting ha'm domen | CMS dvijoklari | Bypul sayt ashiw | Usinis elemen | Professional sayt ashiw | Glossariy | Test tapsimalari | Sabaq islenbe

1.Web sayt tayarlawda to'mendegi qaysi tilden paydalaniladi?

Html

Pascal

Delpi

2.Domen qanday xizmet atqaradi?

Sayt atin bildiredi

Saytti internette saqlaydi

Saytti maqala menen toltiradi

3.Deskriptor so'zining ma'nisi?

orinlawshi

basqariwshi

dag'azalawshi

4.Html tilining ken'eytmesi?

.dpr

.pas

.html

5.Bypul hosting aliw mu'mkin bolgan saytti ko'rsetin'?

4-súwret

Bul elektron qollanba járdeminde oqıwshılar aldın ótilgen hám endi ótiletuǵın temalardı óz-betinshe sabaqtan bos waqıtlarında oqıtıwshı kómegisiz erkin ózlestirip alıwı múmkin.

Pedagoglar elektron qollanbanıń ashıq kodlı versiyasınan paydalanıp qosımsha materiyyallar jaylastırıwı yáki eskilerin alıp taslawı múmkin.

Solay etip ulıwma bilim beriw mekteplerinde elektron qollanbalardan paydalanǵan halda sabaqtı shólkemlestiriw arqalı oqıwshılarǵa ótilip atırǵan temanı multimedialı kóriniste, avtomatlastırılǵan sistemalı metodlardan paydalanıp, oqıw ushın qıyın bolǵan temalardı interaktiv texnologiyalar járdeminde ańsatǵana túsiniw alıwǵa imkán jaratadı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Allambergenova M. İnteraktiv óquv majmualar tálimning yangi vositasi sifatida //Xalq tálimi.-Toshkent, 2009.-4-son.-B. 9-14.
2. Zakirova F., Muxammadxanov U., Sharipov Sh. va boshqalar. Elektron óquv-metodik majmualar va tálim resurslarini yaratish metodikasi. Metodik qollanma. – T.: OÓMTV, 2010. -64 b.
3. Allambergenova M.X. Sostavnaya struktura interaktivnix ucbebnix kompleksov // Problemi informatik i energetiki.-Tashkent, 2010.-№4.-S. 74-79.